

Till
Utbildningsminister Mats Persson, Utbildningsdepartementet
(utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se)

Utredning av process och ansvarsfördelning vid examenstillståndsprövningar

Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF) tillsatte under 2020 en utredning ledd av tidigare statssekreteraren Karin Röding och tidigare departementsjuristen Charlotte Abrahamsson, i syfte att problematisera och belysa frågor om tillstånd att utfärda examina enligt lagen om tillstånd att utfärda vissa examina. Den 1 november 2021 mottog expertgruppen för kvalitetsfrågor utredningen Enskilda utbildningsanordnares tillstånd att utfärda examina, vilken vi härmed översänder till regeringen. Utredningen ger ett antal förslag till förändringar i processer och ansvarsfördelning vid tillståndsgivningen, och SUHF vill uppmärksamma departementet på dessa.

Bakgrund

Föreningen Brunnsviks folkhögskola fick 2020 tillstånd att utfärda konstnärlig högskoleexamen i musik med inriktning mot musikskapande efter tillstyrkande av Universitetskanslersämbetet. Enligt pressmeddelandet från Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) var det den första folkhögskolan som har fått ett tillstånd att utfärda en högskoleexamen (Regeringskansliet, 5 mars 2020).

Uttalanden under 2020 från Utbildningsdepartementet och dåvarande ministern för högre utbildning och forskning, Matilda Ernkrans, ger vid handen att det finns både en trend och ett önskemål att öppna upp högskolesektorn och att sänka trösklarna för tillträde till högre utbildning. Särskilt betonas att konstnärliga högskoleutbildningar har stora svårigheter att bryta den sociala snedrekryteringen och genom att lokalisera en konstnärlig högskoleutbildning till en folkhögskola kan rekryteringen breddas. Dessa uttalanden väcker viktiga frågor. Kan mindre men tydligt specialiserade utbildningsanordnare erbjuda en tillräckligt god akademisk miljö (vetenskaplig eller konstnärlig) med koppling till forskning? Behöver de bedömningsområden och bedömningsgrunder som tillämpas av Universitetskanslersämbetet (UKÄ) vid kvalitetsgranskningar även inbegripa krav på en större och bredare akademisk miljö för att säkerställa en hög kvalitet i utbildningen? Är den utveckling som kan skönjas med fler och mer diversifierade utbildningsanordnare bra för utvecklingen av Sverige som en stark kunskapsnation? Och vad betyder det för högskolesektorn som helhet om fler utbildningsanordnare som i huvudsak anordnar utbildning som tillhör en annan utbildningsform får tillstånd att utfärda högskoleexamina?

SUHF:s slutsatser och rekommendationer

Inom SUHF har utredningen diskuterats, framför allt i SUHF:s expertgrupp för kvalitetsfrågor som har tagit fram en rad rekommendationer. En dialog kring frågorna har även förts med Universitetskanslersämbetet. Bland de många överväganden som utredningen har framfört finns det

flera som kan hanteras inom ramen för UKÄ:s befintliga uppdrag och juridiska ramar, till exempel utredningens förslag att en enskild utbildningsanordnare först ska genomgå en prekvalificering innan examenstillståndsansökan prövas.

En rekommendation som SUHF anser som särskilt viktigt berör frågan om systematik i hur beslut om examenstillstånd fattas. För universitet och högskolor lämnas examenstillstånd efter prövning av UKÄ. Tillstånd till enskilda utbildningsanordnare att utfärda examina lämnas däremot av regeringen (1993:792 5§). Innan regeringen fattar beslut i tillståndsfrågor ska i regel ett yttrande inhämtas från UKÄ för att få myndighetens bedömning angående frågan om utbildningen till den examen som ansökan avser uppfyller de krav som ställs på utbildningen. Utbildningen ska vila på vetenskaplig eller konstnärlig grund och på beprövad erfarenhet samt bedrivs så att den i övrigt uppfyller de krav som uppställs på utbildning i 1 kap. högskolelagen. För varje examen som tillståndet avser, ska utbildningen också svara mot de särskilda krav som enligt förordningsbestämmelser gäller för denna examen. UKÄs bedömning är inte bindande för regeringen men i förarbetena till lagen om tillstånd att utfärda examina angavs att för att regeringen ska avvika från den då ansvariga myndighetens förslag bör den ha skäl av utomordentlig vikt (prop. 1992/93:169 s. 83).

Utredningen argumenterar för att det finns skäl att låta Universitetskanslersämbetet besluta i frågor om examenstillstånd även för enskilda utbildningsanordnare, i stället för regeringen. Det avser sådana examina som regeringen har meddelat föreskrifter om i examensordningen, bilaga 2 till högskoleförordningen. Detta bör enligt utredningen dock fortsatt utredas och förankras. Rödings och Abrahamssons argumentation återfinns i utredningens kapitel 9.4§.

SUHF tillstyrker denna bedömning, huvudsakligen av två skäl. För det första är det ett område där villkoren för olika utbildningsanordnare inte är lika, eftersom det är Universitetskanslersämbetet som beslutar i fråga om ansökningar för examenstillstånd för statliga lärosäten, medan det är regeringen som fattar beslut om enskilda utbildningsanordnare. Här borde förutsättningar och villkor vara desamma, det vill säga det bör finnas *en* beslutsfattare för alla utbildningsanordnare, oberoende av organisationsform.

För det andra anser SUHF att beslut om examenstillstånd bör tas av UKÄ för att värna den akademiska friheten. Om regeringen beslutar om tillstånd att få utfärda examen finns en risk att politiska överväganden kan komma att ligga till grund för besluten. Beslutet att ge Brunnsviks folkhögskola examenstillstånd, och dåvarande regeringens uttalande att en faktor i beslutet var folkhögskolans möjligheter att sänka tröskeln för tillträde till högre utbildning och därigenom bredda rekryteringen, är exempel på hur politiska dimensioner med nuvarande ansvarsfördelning kan inverka på besluten. Detta bör undvikas för att säkra kvaliteten i svensk högskoleutbildning.

SUHF önskar därför att regeringen initierar en ändring av lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina, i enlighet med ovanstående.

På uppdrag av SUHF,
med vänliga hälsningar

Marita Hilliges
Generalsekreterare